7. DUBEN – SVĚTOVÝ DEN ZDRAVÍ

April 7 - The world day of health

8: 200 - 435, 2006
ISSN 1212-4117

Markéta Kastnerová^{1,2}, Kvetoslava Kotrbová^{1,2,3}, Vladimír Vurm¹

¹ Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, katedra veřejného a sociálního zdravotnictví

² Krajská hygienická stanice Jihočeského kraje se sídlem v Českých Budějovicích

³ Kontaktní a doléčovací centrum pro drogovou závislost, o. s., Háječek, České Budějovice

Summary

Health belongs to foundation stones of successful society, similarly as freedom, economical prosperity, degree of education and social solidarity. Objective and as complete knowledge as possible concerning the health is necessary for the purposeful maintenance and enhancement of the level of the health condition of inhabitants. Without this knowledge, it would be impossible to recognize severe health problems, to solve them and to establish priorities and targets of the health policy. At a world-wide forum of chronic diseases, held in Ottawa (Canada) in 2004, the general director of the World Health Organization (WHO) Dr. Lee Jong-Wood told that „our knowledge is sufficient for implementation, which is available and cost-effective.“, and the “preventive and clinical methods of interventions should be performed throughout the world”. One of the steps is the annual celebration of the World Day of Health. The World Day of Health is celebrated every year in April 7. The target of the World Day of Health, which is being celebrated since 1950, is to enhance the global awareness concerning the specific field of health and highlight main areas of the interest of the World Health Organization. Thus, every year, the World Health Organization announces a theme for the World Day of Health, aimed at a certain topical problem.

Key words: World Day of Health – World Health Organization – health – April 7

Souhrn

Zdraví patří k základním kamenům úspěšné společnosti stejně jako svoboda, hospodářská prosperita, vzdělanost a sociální soudržnost. K cílevědomému udržování a zvyšování úrovně zdravotního stavu obyvatelstva jsou nutné co nejúplnější objektivní poznatky o něm. Bez nich by nebylo možné rozpoznat závažné zdravotní problémy, řešit je a stanovovat priority a cíle zdravotní politiky. Na celosvětovém fóru o chronických nemocech v roce 2004 v Ottavě (Kanada) řekl generální ředitel Světové zdravotnické organizace (WHO) dr. Lee Jong-wook, že „dnes máme dost znalostí, abychom konali, jsou dostupné a z hlediska nákladů efektivní,“ a že „preventivní a klinické způsoby intervence je třeba na celém světě realizovat“. Jedním z kroků je i každoroční oslava Světového dne zdraví. Světový den zdraví se slaví každoročně 7. dubna. Cílem Světového dne zdraví, který se slaví již od roku 1950, je zvýšit globální povědomí o specifické zdravotní oblasti a zviditelnit hlavní oblasti zájmu Světové zdravotnické organizace. Světová zdravotnická organizace každý rok vyhlašuje pro Světový den zdraví téma věnované určité problematice současné doby.

Klíčová slova: Světový den zdraví – světová zdravotnická organizace – zdraví – 7. duben

ÚVOD

Zdraví je opravdu to nejcennější, co v životě máme. Ne každý, zejména v mládí a v plné síle života si to dokáže uvědomovat a podle toho jednat, žít. Vlastního zdraví si většina lidí začne skutečně vážit až tehdy, když je postihne nemoc, úraz, až když začnou mít zdravotní a na to navazující sociální obtíže a starosti. Být celkově fit je trendem v životní filozofii moderní doby. Lidé, kteří jsou fit, mají větší radost ze života a umějí nejen pracovat, ale i intenzivněji odpočívat. Jedná se o ucelený proces aktivní péče zahrnující tělo i duši.

Definice zdraví se dlouho vyvíjela. Před rokem 1948 bylo zdraví charakterizováno jako „stav nepřítomnosti nemoci nebo tělesných defektů“, po roce 1948 „stav úplné fyzické, duševní a sociální pohody a nejen pouhá nepřítomnost nemoci nebo vady“. Od roku 1977 je zdraví definováno jako „schopnost vést sociálně a ekonomicky produktivní život. Vývoj definice „zdraví“ zcela zřetelně ukazuje zvyšující se náročnost na tuto definici a na pojmenování tohoto stavu. Mimo jiné dokládá vlastní nutné propojení zdravotnictví se sociální problematikou. Dosud platná definice z r. 1977 je již definicí zdravotně sociální (Vurm et al., 2004, s. 100).

Světový den zdraví se slaví každoročně 7. dubna. Cílem Světového dne zdraví, který se slaví již od roku 1950, je zvýšit globální povědomí o specifické zdravotní oblasti a zviditelnit hlavní oblasti zájmu Světové zdravotnické organizace. Světová zdravotnická organizace každý rok vyhláší pro Světový den zdraví téma věnované určité problematice současné doby. V letošním roce bylo zvoleno jako hlavní téma „Společně pro zdraví“ (dostupné z: <http://www.who.cz/who+osn.htm>).

SVĚTOVÝ DEN ZDRAVÍ OD ROKU 1995 DO SOUČASNOSTI

Světový den zdraví v roce 1995

Světový den zdraví 7. dubna 1995 byl zaměřen na téma „Celosvětová eradikace poliomyelitidy“. Poliomyelitida, přenosná dětská obrna, je onemocnění, které probíhá bezpříznakově (až 95 %), u několika procent lidí vyvolává lehká chřipková onemocnění a pouze výjimečně dochází k virémii a průniku viru do nervové soustavy. Projeví se jako aseptická meningitida nebo paralytická forma s chabými asymetrickými parézami svalů, vedoucími k trvalému ochrnutí.

Postiženy bývají především dolní končetiny (Göpfertová et al., 2002, s. 230). Prevence spočívá v očkování. Nejdříve se očkovovalo inaktivovanou látkou Salkovou (u nás od roku 1957). Ta obsahovala tři typy a základní očkování tvořily tři injekce. Ochranný účinek byl časově omezený. Dlouhodobou ochranu zajišťuje očkovací látka Sabinova, připravená ze živých oslabených kmenů viru. V ČR se začalo očkovat v roce 1960 a byli jsme první zemí na světě, z níž vymizely paralytické formy dětské obrny (Havlík a spol., 1985, s. 535). Mnoho zemí se chce účastnit v kampaních týkajících se masové imunizace proti poliomyelitidě (dostupné z: <http://www.who.int/docstore/world-health-day/en/whday1995.html>). Od konce osmdesátých let jsou na světě uplatňovány eradikační programy a poliomyelitidy každým rokem ubývá. Endemicky se dosud vyskytuje v západní a střední Africe a jižní Asii. Prvním regionem SZO, kde byla vyhlášena eliminace, byl americký kontinent (poslední případ 1991 v Peru), ale v roce 2000 se poliomyelitida znovu objevila v Dominikánské republice a na Haiti (vakcinální virus). V Evropě přetrvával sporadický výskyt ojedinělých případů poliomyelitidy pouze v Turecku, avšak v roce 2001 byla potvrzena 2 paralytická onemocnění (u nevakcinovaných dětí romského původu) v bulharském Burgasu. V polovině roku 2002 byla eradikace v Evropě certifikována. V České republice se poliomyelitida díky povinnému očkování všech dětí, zavedenému na počátku šedesátých let, již nevyskytuje od roku 1961 (Göpfertová et al., 2002, s. 230).

Světový den zdraví v roce 1996

Světový den zdraví 7. dubna 1996 byl věnován tématu „Zdravá města pro lepší život“. Podíl lidí žijících ve městech se stále zvyšuje. Hranice mnoha měst ve světě se od poloviny 20. století stále více rozšiřuje. Výsledkem je to, že stovky milionů lidí nyní žijí v podmínkách ohrožujících zdravotní stav. V roce 1990 bylo ohroženo zdraví nejméně 600 milionů lidí žijících ve městech v rozvojových zemích nedostatkem potravin, čisté vody a přístřešků. Přelidnění, nedostačující odvoz odpadu, nejisté pracovní podmínky, znečištěné ovzduší a pouliční násilí se dnes staly běžným nebezpečím života ve městě. Od roku 1990 se situace nezlepšovala. Proto se při příležitosti Světového dne zdraví zrodil program Zdravá města, jehož cílem bylo zlepšení zdra-

votních podmínek ve městech a řešení problémů týkajících se životního prostředí. Bylo vytyčeno deset hlavních znaků zdravého města (dostupné z: <http://www.who.int/docstore/world-health-day/en/whday1996.html>).

Světový den zdraví v roce 1997

7. dubna 1997 bylo jako hlavní téma Světového dne zdraví stanoveno „Objevující se infekční onemocnění“. Je mnoho důvodů, aby vznikaly nové nemoci. Přispívá k tomu velký nárůst letecké dopravy, velkoměsta s velkou hustotou obyvatelstva a nedostatečná hygiena. Důležitá onemocnění jako malárie a tuberkulóza se navrací v mnoha částech světa. Ve stejné době se po mnohaletém poklesu znovu v mnoha zemích objevují nemoci jako mor, záškrť, horečka dengue, meningokoková meningitida a žlutá zimnice. Během posledních 20 let bylo identifikováno více než 30 nových a vysoce infekčních onemocnění jako například prudce nakažlivá Ebola hemoragická horečka, HIV/AIDS a hepatitida C. U mnoha z těchto onemocnění není možná léčba ani není vakcína. Rezistence na antibiotika, která se vytvořila během posledních dvaceti let, je jinou důležitou hrozbou pro lidské zdraví. Je důležité, aby přenosné nemoci byly spolehlivě pod kontrolou. Velkým pokrokem bylo vyhlášení celosvětové eradikace pravých neštovic a šest dalších nemocí bude eradikováno nebo eliminováno brzy. Ze všech těchto důležitých důvodů bylo pro Světový den zdraví zvoleno právě toto téma. Cílem je, aby všechny země zaujaly reálný pohled na tyto problémy a aby se soustředily na představění systému surveillance a kontroly nemocí (dostupné z: <http://www.who.int/docstore/world-health-day/en/documents1997/dg.pdf>).

Světový den zdraví v roce 1998

Tématem Světového dne zdraví 7. dubna 1998 bylo „Bezpečné mateřství“. Během posledních 50 let se lidé mohou těšit z významných úspěchů týkajících se lidského zdraví: snižující se mortality dětí, vzrůstající délky očekávaného dožití a eliminace mnoha onemocnění jako pravých neštovic a brzy dětské mozkové obrny. V některých oblastech se ale nepodařilo takového úspěchu dosáhnout, například v oblasti mateřství. Těhotenství a porod jsou jedinečné události v životě ženy a jejich rodin. Ačkoliv těhotenství není nemoc, ale běžný fyziologický pro-

ces, je spojeno s určitými zdravotními riziky jak pro matku, tak i pro dítě, které nosí. Tato rizika se nacházejí v každé společnosti. Ve vyspělých zemích již byla překonána, protože každá těhotná žena má přístup k odborné zdravotní péči. Taková situace ale není v mnoha rozvojových zemích, kde každé těhotenství představuje cestu do neznáma, ze kterého se mnoho žen nikdy nevrátí. Snížení mateřské úmrtnosti je jednou z cenově přístupných strategií, které jsou dosažitelné v oblasti veřejného zdraví. Přístup k informacím a službám týkajícím se plánování rodiny může snížit počet nechtěných těhotenství a jejich nepříznivé následky. Přístup ke zdravotní péči, zejména v rozhodujícím období porodu, může pomoci k tomu, že porod bude vnímán jako radostná událost (dostupné z: http://www.who.int/docstore/world-health-day/en/pages1998/whd98_dg.html).

Světový den zdraví v roce 1999

„Aktivní stárnutí způsobuje velký rozdíl“ bylo tématem Světového dne zdraví 7. dubna 1999. Hlavní výzvou je porozumět a podporovat faktory, které udržují lidstvo zdravým až do stáří, se zaměřením na programy týkající se primární zdravotní péče, analýzu pohlaví, neinfekční nemoci, mentální zdraví a rehabilitaci (dostupné z: <http://www.who.int/docstore/world-health-day/en/whday1999.html>). Seniori jsou nejčastěji hospitalizovanou skupinou s nejdelší dobou hospitalizace. Nejčastějším důvodem hospitalizace jsou oběhové choroby, na druhém místě novotvary, po 80. roce věku nemoci trávicí a dýchací soustavy a úrazy způsobené pády. Důležitým ukazatelem je střední délka života. V České republice, narozdíl od západní Evropy, od 60. let střední délka života při narození stagnovala a výrazně se začala zvyšovat po roce 1990. V letech 1990 – 2003 se střední délka života při narození u mužů zvýšila o 4,4 roku na 72 let, u žen o 3,1 roku na 78,5 let. Rozhodující vliv mělo snížení úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy. Existující trend se bude zřejmě zpomalovat. Podle prognózy Českého statistického úřadu by měla střední délka života v roce 2050 dosáhnout u mužů 78,9 let a u žen 84,5 let (Kříž a kol., 2004, s. 136).

Světový den zdraví v roce 2000

Téma zvolené pro Světový den zdraví 7. dubna 2000 bylo „Bezpečná krev začíná u mě, krev

zachraňuje životy“. Tato problematika se týká každého člověka, protože zdrojem krevních produktů je společnost a každý z nás může krev jednou potřebovat. Hlavním problémem jsou nebezpečné zásoby krve, především krví přenosná onemocnění jako je AIDS, jehož výskyt stále stoupá, a další onemocnění, mezi něž patří virová hepatitida B, virová hepatitida C a v některých zemích Latinské Ameriky i Chagasova nemoc. Odhaduje se, že celosvětově je každoročně darováno nejméně 75 milionů jednotek krve. 40 % celosvětových zásob krve je darováno v zemích s nízkou a střední úrovní zdraví. Znamená to, že 80 % celosvětové populace má přístup jen k 20 % celosvětových zásob bezpečné krve. Ukázalo se, že alespoň 13 milionů jednotek krve darované každý rok není testováno na hlavní krví přenosné nemoci. Bezpečné dárčovství krve bude zajištěno, budeme-li mít zdravé dárce a budou-li testováni všichni dárce. Preventivní zdravotní programy podporující zdravý životní styl pomohou snížit toto riziko v populaci a celá tato problematika závisí pouze na obyvatelstvu, které může pozitivně ovlivnit bezpečné dárčovství (dostupné z: <http://www.who.int/docstore/world-health-day/whd2000/index.html>).

Světový den zdraví v roce 2001

Světový den zdraví 7. dubna 2001 byl zasvěcený problematice „Duševního zdraví“. Základním cílem je ovlivnit veřejné mínění a podpořit diskusi o tom, jak zlepšit podmínky pro duševní zdraví na celém světě. Žádná země a žádný člověk není imunní vůči duševním poruchám zdraví a jejich psychologický, sociální a ekonomický dopad je vysoký. Asi 450 milionů lidí na světě trpí duševními a neurologickými poruchami zdraví nebo psychologickými problémy, které následně souvisejí s užíváním drog a alkoholu. Z každých čtyř lidí, kteří se obrátí na zdravotní služby pro pomoc, je alespoň jeden zarmoucen těmito problémy, které nejsou správně diagnostikovány a ošetřovány. Musíme najít řešení, jak se vypořádat s těmito problémy, a pomoci lidem s duševními poruchami být fungujícími členy společnosti. Dosud se stále zvyšovaly hranice pro dosažitelnost péče a reintegrace u lidí s duševními poruchami (dostupné z: <http://www.who.int/docstore/world-health-day/whd2001/index.en.html>).

Světový den zdraví v roce 2002

Pro Světový den zdraví 7. dubna 2002 bylo zvoleno téma „Pohyb pro zdraví“. Světová zdravotnická organizace podporuje zdravý, aktivní a nekuřácký životní styl. Záměrem je předcházet nemocem a dopadům způsobeným nezdravým a sedavým způsobem života. Návyk k udržujícímu zdravému životnímu stylu, včetně pravidelného cvičení a zdravé výživy, se vytváří už v dětství. Ve světě se stále více rozšiřuje inaktivita, nezdravá výživa a zvyšuje se kouření. Tyto trendy se objevují v celé společnosti, ve všech zemích, jak v chudých, tak ve vyspělých, a vedou k vzestupu nemocnosti a omezení souvisejících s životním stylem. Tento znepokojivý trend lze ale zvrátit, nejmocnější zbraní proti tomu je prevence. Fyzická aktivita je zábavnou a snadnou cestou ke zlepšení našeho zdraví. Nic to nestojí a každý, jedno jestli mladý nebo starý člověk, ji může provozovat. Je to velice efektivní cesta k předcházení kardiovaskulárním onemocněním, diabetu, obezitě, nádorům tlustého střeva a bolesti zad. Fyzická aktivita také snižuje stres, úzkost a deprese. U lidí pokročilého věku omezuje pocity osamocení a u mladých lidí pomáhá předcházet rizikovému chování, jako je kouření, závislosti a agrese. Dva miliony mrtvých ročně má souvislost s fyzickou inaktivitou. K podpoře zdravého životního stylu přispívá také budování bezpečných tras pro procházky, budování cyklotras, legislativně vymezené nekuřácké prostory a parky, zelené plochy v okolí staveb (dostupné z: http://www.who.int/docstore/world-health-day/2002/about_whd.shtml).

Světový den zdraví v roce 2003

Tématem Světového dne zdraví 7. dubna 2003 je „Zdravé životní prostředí pro děti“. Děti jsou ve srovnání s dospělými mnohem více ohroženy špatným životním prostředím. Největší ohrožení dětí se nachází v místech, která by měla být pro děti nejbezpečnější – jejich domovy, školy a nejbližší společnost. Každý rok umírá přes 5 milionů dětí do 14 let věku na nemoci přímo související s jejich životním prostředím. Umírají na průjmy, respirační onemocnění, malárii a jiná vektory přenášená onemocnění, na úrazy a jiná ohrožení v souvislosti se životním prostředím v jejich domovech a okolí. Nečistá voda, chudá hygiena a zdravotnická opatření, znečištěné ovzduší, včetně špinavých domácností, které

užívají palivo k vaření a vytápění, tabákový kouř, nebezpečné chemikálie a jiné hrozby životního prostředí působí na zdraví dětí. Umírání a nemocem je třeba předcházet. Je důležité zajistit dětem bezpečné prostředí, kde mohou žít, učit se a hrát si. Nejenže to zachrání spoustu životů, ale bude to mít i pozitivní dopad na ekonomický rozvoj. Snížila by se nepřítomnost dětí ve škole kvůli následkům chronických onemocnění a pomůže to společnosti k celkovému zvýšení vzdělání a ekonomickému růstu. Je důležité si uvědomit, že děti jsou naši budoucnost a že budoucnost udržitelného rozvoje začíná ochranou zdraví každého dítěte (dostupné z: <http://www.who.int/world-health-day/2003/infomaterials/en/>).

Světový den zdraví v roce 2004

Zvolené téma pro Světový den zdraví 7. dubna 2004 bylo „Úrazy na silnicích a jejich prevence“. Všude na světě se ulice hemží autobusy, osobními auty, nákladními auty, motocykly, mopedy, jízdními koly a mnoha dalšími dopravními prostředky. Čím je transport zboží a lidí rychlejší a výkonnější, tím se doprava podílí ve větší míře na ekonomickém a sociálním rozvoji v mnoha zemích. Motorizovaná doprava poskytuje na jedné straně mnoho výhod, na druhé straně může zavinit hodně zranění a nehod, jestliže bezpečnost není brána jako priorita. Chodci a cyklisté na silnicích se nacházejí ve zvláště velkém nebezpečí. Nehody na silnicích, úmrtí a zranění jsou časté. Na celém světě ročně umírá přibližně 1,2 milionu lidí při dopravních nehodách a 50 milionů lidí je zraněno. Předpokládá se, že tyto hodnoty se zvýší o více než 65 % během příštích dvaceti let, jestliže se nezasáhne organizovanými preventivními opatřeními. Většina těchto nehod se bude vyskytovat v rozvojových zemích, kde stále více a více lidí začíná užívat motorizovanou dopravu. Nejvíce budou ohroženi chodci, cyklisté, motocyklisté a uživatelé veřejné dopravy. Úmrtnost a zranění na silnicích je možné ovlivnit preventivními opatřeními. Vysoká rychlost se podílí nejméně 30 % na dopravních nehodách a úmrtích. Při každém zvýšení rychlosti o 1 km za hodinu se zvyšuje o 3 % výskyt zranění na silnicích a o 5 % roste riziko úmrtí při nehodě. U chodců je osmkrát větší pravděpodobnost úmrtí při srážce s autem jedoucím rychlostí 50 km za hodinu ve srovnání s autem jedoucím rychlostí

30 km za hodinu. Mezi klíčové intervence vedoucí ke zlepšení situace patří: dodržování předepsané rychlosti, navrhovat silnice dle jejich funkce (dálnice, silnice ve městech), měření rychlosti a kamerování, prostředky zpomalující rychlost, jako jsou retardéry a kruhové objezdy, vzdělání a informování veřejnosti. Dalším faktorem podílejícím se na nehodovosti je alkohol. Jakákoliv hladina alkoholu v krvi zvyšuje riziko vzniku nehody, výrazně pak nebezpečí roste při koncentraci alkoholu v krvi vyšší než 0,04 g/dl. Jako klíčové intervence v tomto ohledu se uplatní zákonem stanovený zákaz požívání alkoholu při řízení motorových vozidel, namátkové měření dechovými testy, masové mediální kampaně a přísné pokuty. Dalším důležitým faktorem je používání bezpečnostních pásů. Užívání bezpečnostních pásů zachránilo mnohem více životů než jakákoliv jiná bezpečnostní intervence, výskyt úmrtí a vážných zranění při autonehodách byl snížen o 40 – 65 %. Dětské zádržné systémy snižují dětskou úmrtnost o 71 %. Klíčovými intervencemi v této oblasti je zákonné nařízení povinného užívání pásů a dětských zádržných systémů, veřejné kampaně a zvuková zařízení upomínající na připoutání. Velký vliv na snížení nehodovosti má také užívání helmy. Důležitostí podmiňuje informace, že poranění hlavy jsou nejčastější příčinou úmrtí a vážných poranění u řidičů motocyklů. Mezi dětmi jsou nejčastější příčinou poranění nehody na bicyklu. Mezi klíčové intervence patří zákonem stanovené povinné nošení helmy, které by mělo být standardem při užívání motocyklů, pokuty za neužívání a cílené veřejné kampaně. Dalším důležitým faktorem snižujícím nehodovost je viditelnost – vidět a být viděn. Motorová vozidla dobře osvětlená mají nehodovost o 10 – 15 % nižší než ta neosvětlená. Jedna třetina lidí měla problém upozorovat včas vozidlo a asi polovina řidičů s obtížemi včas spatřila chodce. Preventivními opatřeními je celodenní svícení platíci pro všechna dvoukolová vozidla a auta, reflektory na vozidlech a reflektorové oblečení u lidí, bílá a žlutá barva helmy a dobré pouliční osvětlení (dostupné z: http://www.who.int/features/2004/road_safety/en/).

Světový den zdraví v roce 2005

Tématem pro Světový den zdraví v 7. dubna 2005 bylo „Zdraví matky a dítěte“. Je to výzva k radikálnímu pokroku v zajištění zdraví žen

a jejich dětí. Tyto skupiny společnosti jsou často poškozovány, protože jsou zranitelné. Ale kdekoliv se toto děje, je poškozena celá společnost. Zdraví žen, novorozenců a dětí je prioritou pro celý svět, pro každou společnost, každou rodinu. Přes milion žen umírá ročně v těhotenství a při porodu, více než 3 miliony dětí se rodí mrtvých, více než 4 miliony dětí umírá během prvních dnů a týdnů života. Celkem 10,6 milionů dětí umírá před dosažením věku 5 let. 6 milionů z těchto dětí by mohlo být každý rok zachráněno, pokud by měly přístup k velmi jednoduchým zdravotním výkonům a zdravotní péči. Sem patří problematika kojení, terapie orální rehydratací, očkování, antibiotika, antimalarické léky, prostředky na ochranu proti hmyzu, vitamin A a jiné mikronutrienty a prevence přenosu HIV z matky na dítě. Tisíce žen by mohly být chráněny, pokud by měly přístup k odborné zdravotní péči během těhotenství a porodu. Světová zdravotnická organizace se zavázala, že do roku 2015 sníží mateřskou úmrtnost o tři čtvrtiny a dětskou úmrtnost o dvě třetiny (dostupné z: <http://www.who.int/dg/lee/speeches/2005/worldhealthday2005/en/index.html>).

Světový den zdraví v roce 2006

Téma Světového dne zdraví v 7. dubna 2006 zní „Společně pro zdraví“. Problematika je zaměřena na krizi v oblasti pracovní síly ve zdravotnictví. Krize pracovní síly ve zdravotnictví představuje omezení pro rozvoj zdraví až 60 zemí světa. Odhaduje se nedostatek až 4,3 milionů lékařů, sester a pomocných pracovníků po celém světě. Nedostatek se nejvíce projevuje v nejchudších zemích, kde jsou právě nejvíce potřební. Přibližně 59 milionů lidí představuje celosvětovou pracovní sílu ve zdravotnictví. Každý třetí z tohoto počtu je zaměstnán v Americe – zejména v USA a Kanadě – kde se nachází více než polovina světových finančních zdrojů pro zdravotnictví. Oproti tomu v subsaharské Africe, kde se vyskytuje čtvrtina světových nemocí, ale zároveň jde do zdravotnictví méně než 1 % světových finančních zdrojů, pracují pouze 4 ze 100 zdravotníků. Tento globálně chronický nedostatek lidských zdrojů ve zdravotnictví je výsledkem desetiletí podhodnocených investic do vzdělávání, školení, odměn, pracovního prostředí a managementu. To vede k značnému nedostatku klíčových dovedností, ke změně

profesní kariéry a předčasnému odchodu do důchodu stejně jako k národní a mezinárodní migraci. Výsledky jsou evidentní: kliniky, které nemají dostatek zdravotních pracovníků, nemocnice, které nemohou nabrat nové nebo udržet stávající kvalifikované zaměstnance. Se vstupem ČR do EU se mění možnosti uplatnění i pro české zdravotníky. Téma Světového dne zdraví dává prostor k zamyšlení, do jaké míry je oprávněná obava, že v příštích letech dojde k masivnějšímu odlivu zdravotnických pracovníků do zahraničí. V současné době je nedostatek lékařů do jisté míry kompenzován cizinci, u některých specializací lze však očekávat nepříznivý vývoj. Světová zpráva o zdraví vydaná u příležitosti Světového dne zdraví dokládá rozdílnosti v zabezpečení lidskými zdroji ve zdravotnictví i to, jak lze nalézt potřebnou rovnováhu. Zpráva předkládá akční plán na příštích 10 let, podle kterého si mohou jednotlivé státy posílit své zdravotní systémy s podporou globálního partnerství (dostupné z: http://www.who.int/world-health-day/2006/dg_message/en/index.html).

ZÁVĚR

Zdraví patří k základním kamenům úspěšné společnosti stejně jako svoboda, hospodářská prosperita, vzdělanost a sociální soudržnost. Zdraví umožňuje uplatnit síly a schopnosti člověka a státu a naplnit představy lidí o dobré životní úrovni a blahobytu. Zlepšování zdraví a technický pokrok jsou dvě oblasti, v nichž lidstvo během své existence dosáhlo největších úspěchů. K cílevědomému udržování a zvyšování úrovně zdravotního stavu obyvatelstva jsou nutné co nejuplněnější objektivní poznatky o něm. Bez nich by nebylo možné rozpoznat závažné zdravotní problémy, řešit je a stanovovat priority a cíle zdravotní politiky. Z globálního hlediska ČR patří úroveň zdravotního stavu obyvatel mezi vyspělé státy, neznamená to ale důvod zůstat na dosažené úrovni. Ekonomické i společenské důvody vyžadují zrychlit nebo nastolit trendy zlepšování zdravotního stavu lidí, který má ve státech EU 15 v mnohých ohledech vyšší úroveň, s pokračováním pozitivních tendencí (Kříž a kol., 2004, s. 136).

LITERATURA

GÖPFERTOVÁ, D., PAZDIORA, P., DÁŇOVÁ, J.: *Epidemiologie infekčních nemocí*, 1. vyd., Praha: Karolinum, 2002. s. 230.

HAVLÍK, J. et al.: *Příručka infekčních a parazitárních nemocí*, 1. vyd., Praha: Avicenum, 1985. s. 535.
 KRŤÍŽ, J. a kol.: *Zdravotní stav populace. Jak jsme na tom se zdravím?* 1. vyd., Praha: SZÚ, 2004. s. 136.
 VURM, V. et al.: *Vybrané kapitoly z veřejného zdravotnictví*, 1. vyd. Manus, Praha: Manus, 2004. s. 100.
Dny WHO a OSN. [online], [cit. 2006-04-01]. Dostupné z: <http://www.who.cz/who+osn.htm>.
World health day 1995. [online], [cit. 2006-04-01]. Dostupné z: <http://www.who.int/docstore/world-health-day/en/whday1995.html>.
World health day 1996. [online], [cit. 2006-04-02]. Dostupné z: <http://www.who.int/docstore/world-health-day/en/whday1996.html>.
World health day 1997. [online], [cit. 2006-04-02]. Dostupné z: <http://www.who.int/docstore/world-health-day/en/documents1997/dg.pdf>.
World health day 1998. [online], [cit. 2006-04-03]. Dostupné z: http://www.who.int/docstore/world-health-day/en/pages1998/whd98_dg.html.
World health day 1999. [online], [cit. 2006-04-03]. Dostupné z: <http://www.who.int/docstore/world-health-day/en/whday1999.html>.

World health day 2000. [online], [cit. 2006-04-04]. Dostupné z: <http://www.who.int/docstore/world-health-day/whd2000/index.html>.
World health day 2001. [online], [cit. 2006-04-04]. Dostupné z: <http://www.who.int/docstore/world-health-day/whd2001/index.en.html>.
World health day 2002. [online], [cit. 2006-04-05]. Dostupné z: http://www.who.int/docstore/world-health-day/2002/about_whd.shtml.
World health day 2003. [online], [cit. 2006-04-05]. Dostupné z: <http://www.who.int/world-health-day/2003/infomaterials/en/>.
World health day 2004. [online], [cit. 2006-04-06]. Dostupné z: http://www.who.int/features/2004/road_safety/en/.
World health day 2005. [online], [cit. 2006-04-06]. Dostupné z: <http://www.who.int/dg/lee/speeches/2005/worldhealthday2005/en/index.html>.
World health day 2006. [online], [cit. 2006-04-06]. Dostupné z: http://www.who.int/world-health-day/2006/dg_message/en/index.htm/.

Markéta Kastnerová et al.
marketa.kastnerova@khsb.cz